

УДК 519.854

ЛИСТРОВОЙ С.В., д.т.н., профессор,
МОЦНЫЙ С.В., аспирант (УкрГАЗТ)

Анализ сетевого трафика стека протоколов TCP/IP на основе динамической модели

В данной статье рассматривается динамическая модель анализа сетевого трафика стека протоколов TCP/IP, разработка которой является крайне важной в условиях постоянно обновляющейся сетевой инфраструктуры. Проведен анализ существующих подходов, с помощью которых возможно обеспечить приемлемый уровень сетевой безопасности. Рассмотрена практическая возможность реализации алгоритмов нахождения минимального вершинного покрытия при построении динамической модели.

Ключевые слова: динамическая модель, компьютерные сети, VLAN, сетевой трафик, вершинное покрытие, стек протоколов TCP/IP, статистический анализ.

Постановка задачи на исследование

Активное развитие сетевых технологий и расширение объема информационных услуг обуславливает постоянный прирост новых пользователей, который носит явно выраженный динамический характер. При этом также наблюдается увеличение объемов сетевого трафика. Согласно проведенным исследованиям [1], приблизительная динамика роста трафика, передаваемого посредством Всемирной сети, составляет 70-150% в год (за последние несколько лет), т.е. в среднем каждый год количество информации, предназначенной для передачи, удваивается.

Однако, наравне с увеличением трафика, наблюдается стремительный рост различных информационных угроз, возникающих при сетевом взаимодействии. По данным антивирусной лаборатории И. Данилова, только за один месяц в вирусную базу добавляется более 7 тыс. записей. По мере того, как трафик заполняет внутрикорпоративные сети, становится очевидным определяющее влияние динамического анализа возможных угроз безопасности на экономическую эффективность телекоммуникационной отрасли.

Последние работы в области исследования информационной безопасности в компьютерных сетях [2] наглядно демонстрируют тот факт, что независимо от используемых протоколов, сетевой топологии, инфраструктуры сетевого взаимодействия, в основе проектируемых систем лежат одни и те же принципы передачи данных, а, следовательно, имеются очень схожие проблемы безопасности. Анализ сетевого трафика при этом является основным элементом, входящим в различные методики исследований.

Среди существующих на сегодняшний день подходов анализа трафика (стека протоколов TCP/IP) можно выделить следующие направления: на основе подготовленной заранее статистической модели, подходы с использованием методики допустимого порога и отклонения характеристик и др. Все они имеют свои плюсы и минусы. Однако, при использовании того или иного подхода часто приходится выбирать между точностью и эффективностью анализа и производительностью системы. В связи с этим необходима разработка новой усовершенствованной методологии анализа сетевого трафика, которая бы учитывала важность динамической составляющей концепции современных компьютерных систем.

Анализ последних исследований и публикаций

Рассматривая исследования в области анализа сетевого трафика несложно заметить, что сетевые технологии в значительной степени опережают в темпе своего развития как аналитическое, так и теоретическое понимание сетевых взаимодействий.

Несмотря на то, что узкоспециализированные телекоммуникационные задачи прошлых лет хорошо изучены и математически формализованы (к примеру, основные положения теории массового обслуживания [3]), подобные методы не соответствуют необходимым требованиям современной динамической структуры существующих систем. Традиционные принципы не позволяют достаточно точно предсказывать такие характеристики, как сетевые задержки, длины очередей и т.д. Экспериментальный анализ сетевых процессов набирает сегодня все большую популярность по сравнению с классическими математическими моделями прошлых лет.

Среди наиболее широко распространенных технологий анализа выделяются так называемые

RBID-системи, основанні на правилах (Rule-Based Intrusion Detection)[4]. Данні системи з метою виявлення зловредного потоку використовують порівняння сигнатур з заздалегідь підготовленою вірусною базою. Після виявлення атаки проводиться аналіз її характеристик, а потім створюється нове правило, яке в майбутньому забезпечить захист від даного виду вторгнення.

Іншим підходом до виявлення інформаційних загроз є статистичні системи (SBID) [5]. Статистичний аналіз відносять до поведінкових методів визначення несправностей в комп'ютерних мережах. Даний підхід ґрунтується на порівнянні поточного стану мережі з певними заздалегідь заданими параметрами, описуючими правильне функціонування всієї системи в цілому.

Методи статистичного аналізу мережевого трафіку використовуються як інструменти прогнозування навантаження каналів зв'язу, діагностики спотворень трафіку, втрат інформації тощо, при цьому вони мають різні інтерпретації, ґрунтовані на різних характеристиках мережевого трафіку. Головною перевагою методів статистичного аналізу вважається потенційна можливість гарантувати безпеку не тільки від відомих типів атак, але й від передбачуваних заздалегідь.

Дуже велику нішу займає клас методів, ґрунтованих на маршрутизаторах. Важливою складовою частиною цих методів є протокол простого мережевого моніторингу (SNMP)[6]. SNMP є частиною протоколу TCP/IP і дозволяє виконувати такі операції: збір статистики по трафіку, планування зростання мережі, аналіз продуктивності, виявлення різних мережевих проблем тощо. Для даного протоколу існують різні розширення, які застосовуються в різних спеціальних галузях. Серед них можна виділити віддалений моніторинг (RMON), який надає можливість налаштувати сигнали, діагностуючі мережу, ґрунтовані на певних критеріях, а також розширення Netflow (RFC 3954), що використовується в маршрутизаторах Cisco, яке

надає можливість збирати IP мережевий трафік і перетворювати дані для експорту.

Аналіз мережевого трафіку також представляє можливість забезпечити за допомогою використання фільтрів Блума, завдяки яким помітно підвищується ефективність виявлення інформаційних загроз.

Виділення нерешених раніше частей загальної проблеми

Відомою особливістю практично всіх існуючих моделей є виражений статистичний характер аналізу, який є недостатньо ефективним для гарантування високого рівня безпеки в сучасних умовах постійного динамічного оновлення мережевої інфраструктури. Також багато підходів значно знижують швидкість обміну даними, підвищують вартість і складність обслуговування комп'ютерної мережі.

Мета статті. Проведений аналіз існуючих підходів свідчить про необхідність розробки динамічної моделі аналізу мережевого трафіку TCP/IP, яка б враховувала характеристики і вимоги сучасних комп'ютерних систем.

Підходи до вирішення поставленої задачі

Як при проектуванні мережі, так і при її динамічній реконфігурації, виникає проблема збалансування між вартістю застосовуваних систем аналізу трафіку та ефективністю їх роботи. Для вирішення цієї проблеми пропонується використовувати алгоритм знаходження мінімального вершинного покриття, за допомогою якого знаходиться оптимальний набір мережевих вузлів з встановленими системами забезпечення безпеки. Однак при цьому необхідно забезпечити збереження покриття при динамічному функціонуванні комп'ютерної мережі.

Розглянемо довільну комп'ютерну мережу, зображену на рис. 1.

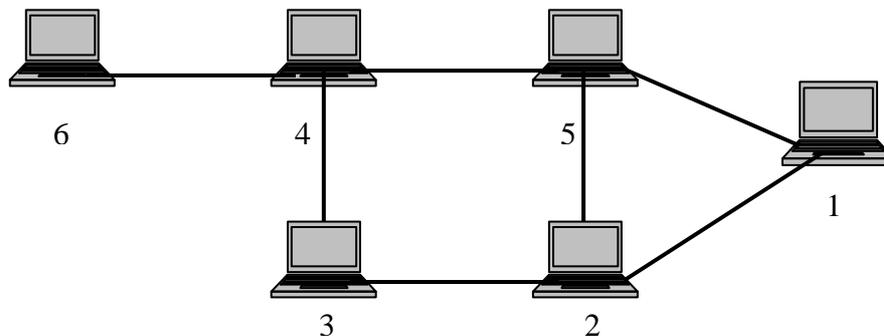

Рис. 1. Довільна комп'ютерна мережа (мінімальне вершинне покриття розуміється на вузлах 2, 4, 5)

Предположим, что на данном этапе у нас уже имеется найденное при помощи оптимального алгоритма минимальное вершинное покрытие, которое в данном случае охватывает узлы {2, 4, 5}.

Необходимо определить, каким образом повлияет динамическая реконфигурация сети на структуру найденного покрытия, а также установить связанные с этим затраты.

Главными критериями, которые определяют эффективность переконфигурирования в данном случае, являются: уровень безопасности компьютерной сети, материальные затраты, временная сложность повторных расчетов минимального покрытия.

Для детального анализа и разработки подходов с соблюдением перечисленных критериев выделим основные варианты возможного динамического обновления сети:

• **Удаление одного и более узлов из сети**

В случае удаления из сети одного и более узлов возникает вопрос, сохранится ли приемлемый уровень безопасности? Другими словами, нужно ли будет снова решать задачу о нахождении наименьшего вершинного покрытия?

Исходя из самого определения вершинного покрытия, каждое ребро в нем должно быть инцидентно хотя бы одной вершине в данной сети. Учитывая специфику использования компьютерной сети, можно утверждать, что удаление любого узла также повлечет за собой удаление всех инцидентных с ним ребер. При этом никак не будет нарушена структура тех ребер, которые уже входили в покрытие каким либо своим концом.

Таким образом, становится очевидным, что после удаления одного или более узлов из сети нет необходимости заново пересчитывать алгоритм нахождения минимального покрытия, и, следовательно, уровень безопасности не снижается.

Пусть $A_{исх}$ – исходное множество узлов в компьютерной сети, $B_{уд}$ – множество удаленных узлов, V_{min} – минимальное вершинное покрытие. Если $B_{уд} \subseteq A_{исх}$, то в данном случае будет справедливо следующее выражение:

$$\forall (u, v) \in E, V_{min}, \quad (1)$$

где u – множество вершин, v – множество ребер.

• **Добавление узлов в сеть**

При добавлении узлов в компьютерную сеть предлагается использовать базовые идеи теории динамического программирования. В основе данной методики лежит способ решения сложной задачи путем разбиения ее на более простые составные части. Динамическое программирование позволяет снизить

временную сложность благодаря запоминанию полученных решений. Другими словами, когда число простых задач экспоненциально велико, и при этом они с большой периодичностью повторяются в различных исходных задачах, пропадает необходимость их повторного перерасчета.

В случае динамического переконфигурирования компьютерной сети (рис. 1) представляется возможным разбить общую задачу на следующие части: нахождение исходного минимального вершинного покрытия, нахождение минимальных вершинных покрытий групп добавляемых узлов, объединение двух найденных множеств. Для первых двух пунктов достаточно использовать соответствующий алгоритм. Последний случай требует детального рассмотрения.

Для того чтобы в результате объединения множеств не нарушалось покрытие, необходимо следовать такому алгоритму:

- Если хотя бы один из объединяемых узлов входит в покрытие, значит, в структуре ничего изменять не нужно;

- Если оба узла не входят в покрытие, включаем первый из них.

Пусть $V_{min\text{ исх}}$ – исходное минимальное вершинное покрытие, $V_{min\text{ найд}}$ – найденное минимальное вершинное покрытие новой группы узлов. Тогда справедливо следующее выражение:

$$V_{min\text{ исх}} \cup V_{min\text{ найд}}, V_{min\text{ общ}}, \quad (2)$$

где $V_{min\text{ общ}}$ – общее минимальное вершинное покрытие после добавления узлов в компьютерную сеть.

• **Случайное добавление связей среди существующих узлов**

При возникновении необходимости случайным образом добавить связи между существующими узлами компьютерной сети для сохранения всей структуры покрытия достаточно придерживаться принципов, исходящих из самого определения минимального вершинного покрытия. Т. е. необходимо последовательно добавлять связь таким образом, чтобы не образовалось ребра, инцидентного двум вершинам, не входящим в покрытие.

С целью построения эффективной динамической модели анализа сетевого трафика предлагается использование технологии под названием «Виртуальные сети» (VLAN) [7], а также применение программной реализации фильтров Блума HASH-AV [8]. Рассмотрим свойства и характеристики данных средств более подробно.

VLAN (Virtual Local Area Network) — группа устройств, взаимодействующие между собой на

канальному рівню мережної моделі, хоча фізически вони можуть розпоролюватися в різних частих географічного простору і можуть бути підключені до різних мережних комутаторів. При цьому пристрої, знаходячись в різних VLAN'ах, невидимі одне для одного на каналному рівні. Вони утворюють окремі широковещательні доменні, навіть коли підключені до одного комутатора. Зв'язок між цими пристроями можлива тільки на мережному рівні (або більш високому).

Віртуальні мережі можливо налаштувати на комутаторах, маршрутизаторах і інших мережних пристроях. В сучасних комп'ютерних мережах це основний механізм для створення логічної топології, яка не залежить від фізического розташування вузлів. Також технологія VLAN може використовуватися для підвищення мережної безпеки

(борьбы с ARP-spoofing'ом) і скорочення широковещательного трафіка.

Для розуміння принципу організації віртуальних мереж розглянемо роботу комутатора. В кожному типовому комутаторі (англ. Switch) зберігається спеціальна таблиця комутації, при допомозі якої виробляється передача фреймів по мережі. Після першого включення ця таблиця не містить жодної записи. Її заповнення відбувається автоматично по мірі встановлення зв'язків між комп'ютерними вузлами. Комутатор формує структуру запису таблиці, сопоставляючи MAC-адресу вузла-відправителя з номером порту, до якого було встановлено зв'язок.

На комутаторі, який зображено на рис. 2, показано організацію двох віртуальних мереж: VLAN1 і VLAN2.

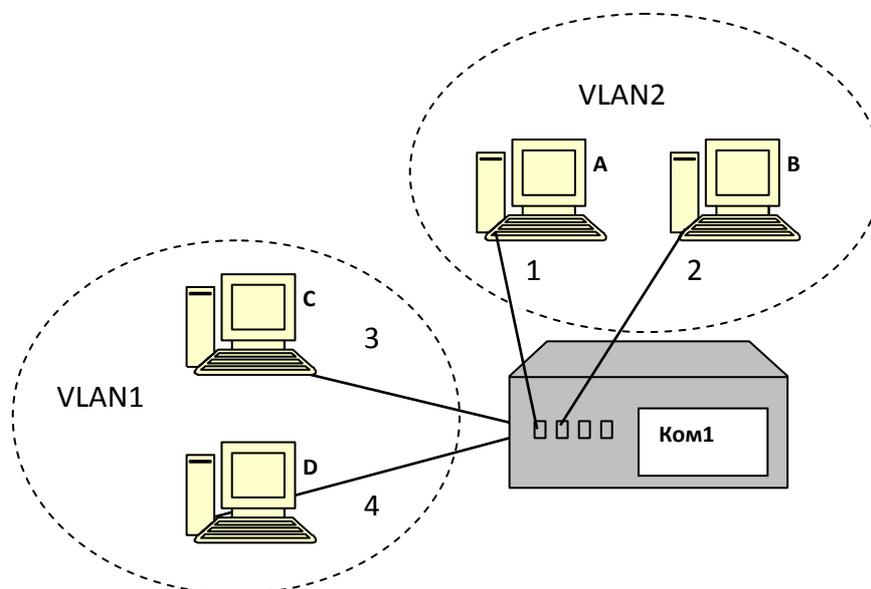

Рис. 2. Приклад організації віртуальних підмереж на комутаторі Ком 1:
А, В, С, D - MAC-адреса вузлів; 1, 2, 3, 4 – відповідні порти.

Порти комутатора поділяються на теґовані (англ. Tagged) і нетеґовані (англ. Untagged). Під «нетеґованими» портами розуміються ті порти, за допомогою яких зв'язки встановлюються стандартним способом. При допомозі ж «теґованих» портів з'являється можливість передавати трафік різних віртуальних мереж між комутаторами через один єдиний порт. Потім тут розуміється інформація про належність фрейма до певної віртуальної мережі. Як правильно додавати такий тег до фрейму описано в стандарті IEEE 802.1Q. Так як в нашому прикладі (рис. 2) використовується всього один комутатор, то порти на ньому будуть налаштовані як нетеґовані.

Таким чином, завдяки технології VLAN представляється можливим динамічно додавати вузли в комп'ютерну мережу, незалежно від їх географічного розташування, що дозволяє значно оптимізувати загальну мережну конфігурацію. Переміщення засобів аналізу трафіка з одного вузла на інший дозволяє спростити програмне рішення під назвою Hash-AV.

В основі Hash-AV лежить використання хеш-функцій і фільтрів Блума. Головними перевагами Hash-AV є: низьке використання пам'яті, висока точність, необхідність виконання мінімального набору інструкцій центрального процесора. Це досягається завдяки здатності фільтрів Блума достатньо швидко

определить принадлежность того или иного сетевого пакета к вирусной базе данных.

В программном обеспечении Hash-AV фильтр Блума представляет собой вектор размером N бит, значения которых формируются на основе вирусных сигнатур (первоначально всем битам присваивается значение 0). К каждому β байтовому блоку имеющейся сигнатуры применяется соответствующая хэш-функция $h_1(a)$, $h_2(a)$, ..., $h_k(a)$, значения которой лежат в пределах $1 \dots N$ (где a – значение сигнатуры). Затем биты, которые находятся в вычисленных позициях $h_1(a)$, $h_2(a)$, ..., $h_k(a)$, устанавливаются равными 1.

Программное обеспечение Hash-AV также способно обнаруживать полиморфные вирусы благодаря использованию эмуляции (исполнения набора инструкций в виртуальной среде).

Выводы

Описанные подходы позволяют по сравнению с существующими методиками соблюдать баланс между затратами и производительностью не только на этапе проектирования сети, но и при ее динамическом обновлении, сохраняя при этом высокий уровень безопасности. Учитывая показанную функциональность программного обеспечения Hash-AV, а также достаточную гибкость переконфигурирования компьютерной сети, которую обеспечивает технология виртуализации VLAN, можно сделать вывод о гарантированной эффективности применения данных технологий совместно с описанными алгоритмами для реализации динамической модели анализа трафика.

Литература

1. Odlyzko A. M. Internet traffic growth: Sources and implications. // Optical Transmission Systems and Equipment for WDM Networking 11. 2003. Vol. 5247. P. 1-15.
2. Бабенко Г.В. Анализ современных угроз безопасности информации, возникающих при сетевом взаимодействии, 2010. №2. –С. 149-152.
3. Claffy K. Internet Traffic Characterization / Ph.D. thesis. University of California, San Diego. 1994.
4. Хогдал Дж. Скотт. Анализ и диагностика компьютерных сетей. AddisonWesley Longman, Inc., 2000.
5. Beran J. Statistical Methods for Data with Long-Range Dependence. //Statistical Science, Volume 7, Issue 4 (Nov., 1992), 404-416.
6. Harrington D., et al. An Architecture for Describing SNMP Management Frameworks. IETF STD 62, RFC 3411. — 2002. <http://www.ietf.org/rfc/rfc3411>
7. Эндрю Таненбаум, 2003, «Computer Networks», Pearson Education International, New Jersey.
8. O. Erdogan and P. Cao. Hash-av: Fast virus signature scanning by cache-resident filters. In http://crypto.stanford.edu/c_ao/hash-av/, 2005.

Лістровий С.В., Моцний С.В. Аналіз мережевого трафіку стека протоколів TCP/IP на основі динамічної моделі. У даній статті розглядається динамічна модель аналізу мережевого трафіку стека протоколів TCP/IP, розробка якої є вкрай важливою в умовах постійного оновлення мережевої інфраструктури. Проведено аналіз існуючих підходів, за допомогою яких можливо забезпечити прийнятний рівень мережевої безпеки. Розглянута практична можливість реалізації алгоритмів знаходження мінімального верхового покриття при побудові динамічної моделі.

Ключові слова: динамічна модель, комп'ютерні мережі, VLAN, мережевий трафік, верхове покриття, стек протоколів TCP/IP, статистичний аналіз.

Listrovoy S.V., Motsnyi S.V. TCP/IP protocol stack network traffic analysis based on the dynamic model. The dynamic model of TCP/IP protocol stack network traffic analysis, the development of which plays a crucial role in the conditions of constantly updated network infrastructure, is considered in this article. The analysis of current approaches which provide acceptable level of network security has been conducted. Practical implementation of minimum vertex cover matching algorithm while dynamic model construction has also been considered.

Key words: dynamic model, computer networks, VLAN, network traffic, vertex cover, TCP/IP protocol stack, statistic analysis.

Рецензент к.т.н., доцент, профессор кафедры СКК Коновалов В.С. (УкрГАЖТ)

Поступила 29.05.2014г.